

پیام به کنگره عظیم حج / ۱۳۶۸/۰۲/۱۲

به طور حتم، یکی از این منافع آن است که در پرتو مناسک و شعایر آموزنده حج، دل‌ها را که خانه‌ی خدا و امانت اوست، به او بسپرید و از شرک و زیغ و زنگار تطهیر کنید و پیمان: «الم اعهد الیکم یا بنی آدم ان لاتعبدوا الشیطان» را تجدید نمایند و با تمسک به فرمان: «فاجتنبوا الرجس من الاوثان»، به بشارت: «والذین اجتنبوا الطاغوت ان یعبدوها و انابوا الی الله لهم البشری»، سرافراز گردید.

پیام به کنگره عظیم حج / ۱۳۷۰/۰۲/۲۶

و اذن فی الناس بالحج یاتوک رجالا و علی کل ضامر یاتین من کل فج عمیق. لیشهدوا منافع لهم و یذکروا اسم الله فی ایام معلومات علی ما رزقهم من بهیمه الانعام فکلوا منها واطعموا البائس الفقیر.

خداوند حکیم عزیز را حمد و سپاس که بر بندگان منت نهاد و آنان را به گردآمدن در خانه‌ی خود فراخواند و پیامبر بزرگ خود را به سردادن بانگ اذان حج بر گلدسته‌ی تاریخ مأمور ساخت؛ ساحت خانه را امن و امان کرد و از بنهای جاهلیت پیراست و مطاف مومنان و میعاد دورافتادگان و مظهر جماعت و جلوه‌گاه شوکت و مجمع امت قرار داد؛ بیت‌الله را که سنده‌ی کعبه و خدمه‌ی مطاف و مسعی در عهد جاهلیت اولی، بازار تجارت و دکان ریاست و سیادت خود کرده بودند، از آن مردم و منبع بهره و سود آنان دانست و به رغم انحصارطلبان، از راه‌رسیدگان را با ساکنان دارای حقی برابر ساخت؛ حج را رمز وحدت و عظمت مسلمین و هماهنگی و پیوند میان آنان قرار داد و باطل‌السحر بسیاری از ابتلائاتی که افراد و جوامع مسلمین بر اثر جدامانندگی از اصل و ریشه‌ی خود به آن دچار می‌شوند؛ مانند: بیگانه‌گرایی و خودفراموشی و ترفندپذیری و غفلت از خدا و اسارت در دست اهل دنیا و بدبینی به برادران و شنودن سخن دشمن درباره‌ی آنان و عدم حساسیت به سرنوشت امت اسلامی، بلکه نشناختن کلیتی به نام امت اسلامی، و بی‌خبری از حوادث دیگر بلاد اسلامی و ناهشیاری در برابر نقشه‌های دشمنان دوباره‌ی اسلام و مسلمین، و بسی بیماری‌های مهلک دیگر که در طول تاریخ اسلام بر اثر تسلط ناهلان و از خدا بی‌خبران بر زندگی سیاسی و سرنوشت مسلمین، همواره مسلمانان را تهدید کرده و در قرنها‌ی اخیر، با حضور قدرتهای استعماری بیگانه در منطقه یا دست‌نشانندگان فاسد و دنیاپرستان، شکلی بحرانی و ویرانگر به خود گرفته است.

بیانات در دیدار کارگزاران حج / ۱۳۷۱/۰۲/۱۶

آن جنبه جهانی حج؛ آن چیزی که مربوط به سرنوشت امت اسلام است، این است. حج برای این است. این‌که گفتند «در یک روز معین و در روزهای معین - فی ایام معلومات - در ساعات معین و حتی در جایی معین در یک نقطه محدود، از تمام اقصی نقاط عالم جمع شوند»، برای چنین چیزی است. والا می‌گفتند «در ایام حج، هر کس در خانه و شهر خود، اجتماعی برقرار کند: ایرانیها در ایران، عراقیها در عراق، حجازیها در حجاز، هندیها در هند، چینیه‌ها در چین، اروپاییها در اروپا». چرا گفتند «همه راه بیفتند»؟ یاتوک رجالا و علی کل ضامر یاتین من کل فج عمیق. چرا؟ «لیشهدوا منافع لهم». آن منفعت، این است. «منافع لهم» برای همه‌شان، برای مجموعشان و برای امت اسلام. حج برای این است. آن وقت بعضی آدمهای ساده‌لوح، سوال می‌کنند که «آقا! دلیل برائت چیست؟» توقع دارند که در رساله عملیه نوشته باشند «برائت!» همه حج، فریاد برائت است. همه احکام حج حاکی از وجود چنین جهتگیری‌ای است. آن کس که نمی‌فهمد، باید ذهن و فهم خود را تصحیح کند. این است معنای برائت.

پیام به کنگره عظیم حج / ۱۳۷۱/۰۲/۱۲

حج، نعمتی الهی است که بر نسلهای مسلمان ارزانی شده است. قدردانی و شکرگزاری، آن را زیاد می‌کند و ناسپاسی و قدرناشناسی، آن را از مسلمین می‌گیرد؛ که این همان عذاب شدید الهی است: «و لئن کفرتم ان عذابی لشدید». گرفته شدن حج به این نیست که از مسلمانان، کسی به حج نرود. بل به این است که مسلمانان از منافع بی‌شمار آن محروم بمانند. زیاد شدن آن نیز به این نیست که هر سال گروههای بیشتری حج کنند. بل به این است که از منافع آن بهره‌مند شوند که: «لیشهدوا منافع لهم». خوب است به درستی ببیندیشیم: آیا جهان اسلام توانسته است از منافع حج برخوردار شود و اساسا این منافع چیست؟

حج درست می‌تواند تحولی درونی در یکایک مسلمین پدید آورد و روح توحید و ارتباط با خدا و اعتماد به او و رد همه‌ی بنهای درون و برون وجود آدمی، که همان هواها و هوسهای پست‌کننده و قدرتهای اسیرکننده‌ی آدمیند، و نیز احساس قدرت و اعتماد به نفس و رستگاری و فداکاری را در آنان پدید آورد. چنین تحولی است که از هر انسانی، موجودی شکست ناشناس و تهدید و تطمیع‌ناپذیر می‌سازد.

و نیز حج درست می‌تواند از اعضای جدا افتاده‌ی امت اسلامی، پیکره‌ی واحد و کارآمد و نیرومند بسازد، آنان را با هم آشنا و از حرفها و دردها و پیشرفتها و نیازهای یکدیگر، آگاهشان کند و تجربه‌های آنان را متبادل سازد. اگر حج با توجه به این هدفها و نتایج برنامه‌ریزی می‌شد، و در این برنامه‌ریزی دولتها و علما و صاحبانظران و روشنفکران جهان اسلام، همکاری می‌کردند، ثمرات گرانبهایی نصیب امت اسلامی می‌گشت که با هیچ دستاورد دیگری در دنیای اسلام قابل مقایسه نبود. به جرات می‌توان گفت همین یک تکلیف اسلامی اگر درست و چنانکه شریعت اسلام، خواسته است مورد بهره‌برداری قرار گیرد، پس از زمانی نه چندان بلند، امت اسلامی را به عزت و قدرتی که در خور آن است خواهد رسانید.

بیانات در دیدار کارگزاران حج / ۱۳۷۲/۰۲/۰۸

حج یک مرکز اجتماع است. خدای متعال می‌توانست برای زیارت خانه‌ی خودش، دوره‌ی سال را بگذارد. اگر فقط رفتن و دورخانه طواف کردن و حال و توجه پیدا کردن بود، چه لزومی داشت که همه‌ی مردم دنیا موظف باشند در یک روز، در یک مقطع زمانی و در روزهای مشخصی، آنجا را زیارت کنند؟ می‌گفتند «و اذن للناس بالحج»؛ در دوره‌ی سال بیایند؛ هرکس هر وقت می‌تواند، بیاید حج کند! این را نگفتند. حج را «ایام معلومات» قرار دادند؛ زمان مشخص قرار دادند؛ در داخل حج، اجتماعات یک‌روزه، یک شبیه، دو سه روزه قرار دادند؛ خواستند همه، همزمان در آنجا جمع شوند. این برای چیست؟ برای این است که «لیشهدوا منافع لهم». پس این منافعی که مسلمانان در دوران حج باید شاهد باشند و آن را ببینند، منافعی است که با حیثیت تجمع مردم و این حالت اجتماع ارتباط پیدا می‌کند. اگر اجتماعی تشکیل شود که در آن ارتباطی نباشد، هزارها تن بیایند بی‌ارتباط با هم، بی‌تماس با هم و بدون خبرگیری از هم، بدون کمک معنوی به هم و بدون همفکری؛ مقصود حاصل نشده است. چه معنی دارد که عده‌ای را یکجا جمع کنند، در حالی که از آن جمع شدن، هیچ فایده‌ای برای آنها متصور نیست؟! چرا نگفتند «دوره‌ی سال را بیایید»؟ لایب می‌خواستند که مسلمانان در این وقت معین در آنجا اجتماع کنند، تا از این اجتماعشان فایده‌ای ببرند. چه فایده‌ای از این اجتماع می‌شود برد؟ دهها فایده. مگر می‌شود اینها را سر دستی شمرد؟! اگر به عمق مساله پی ببرید، دهها فایده‌ی بزرگ دارد که همه برای دنیای اسلام لازم و حیاتی است.

اگر زمانی لازم باشد از اجتماع حج استفاده‌ای بشود که دنیای اسلام به تمام معنا نیازمند آن باشد، آن زمان، حالاست. هیچ وقت مسلمانان مثل امروز احتیاج به

اجتماع کردن و تماس گرفتن با همدیگر و ارتباط پیدا کردن با هم، نداشته‌اند. مدت‌ها بود که مسلمانان خواب بودند؛ غافل بودند؛ نوری نبود؛ برقی نبود؛ بیدار نبودند. نه این‌که گرفتاری نداشتند؛ گرفتاری بود، اما نه آن‌قدر که مایه تنبه و بیداری شود و آن گرفتاریها را درک کنند و دنبال علاج باشند. آن دوره، که دوران رکود بود گذشت؛ درحالی‌که اجتماع حج برایشان فایده‌ای نداشت. یک عده آدم خواب، ملتهای در خواب غفلت نگه داشته شده و غافل از وضعیت خود، به فکر این بودند که گلیمشان را از آب حج بیرون بکشند و واجبشان را انجام بدهند و بروند. یک مدت، چنین بود. امروز هم مسلمانان به‌خاطر گرفتاریهایی که برای آنها در همه جای دنیا به‌وجود آورده‌اند، نهایت احتیاج را به همفکری و همکاری دارند. این همکاری و همفکری، امروز ممکن است؛ لکن در گذشته، ممکن نمی‌شد. لذا، این فرصت، یک فرصت استثنایی است و باید از آن استفاده کرد.

پیام به کنگره عظیم حج / ۱۳۷۲/۰۲/۲۸

حج ابراهیمی همان حج محمدی است که در آن، حرکت به سمت توحید و اتحاد، روح و سرلوحه‌ی همه‌ی مراسم و شعائر است، حجتی مایه‌ی برکت و هدایت و ستون اصلی در حیات و قیام امت واحده، حجتی سرشار از منافع و پربار از ذکر خدا، حجتی که در آن ملتهای مسلمان، وجود امت فراگیر محمدی (صلی‌الله‌علیه‌وآله) و حضور خود در آن را لمس می‌کنند و با احساس برادری و نزدیکی ملتها، از احساس ضعف و عجز و خودباختگی رها می‌شوند. حج ابراهیمی، آن است که در آن مسلمین، از تفرقه به جمعیت حرکت کنند و کعبه را که بناکی یاد بود توحید و رمز برائت و نفرت از شرک و بت‌پرستی است با معرفت به معنای رمزی آن طواف کنند و از ظاهر و پیکره‌ی مناسک به باطن و روح آن برسند و از آن برسند و از آن برای زندگی خود و زندگی امت اسلام، توشه بگیرند.

پیام به کنگره عظیم حج / ۱۳۷۲/۰۲/۲۵

آنان که نمی‌خواهند مضمون سیاسی حج را بپذیرند، در واقع اسلام را دور از سیاست، و دین را از سیاست جدا می‌خواهند، شعار جدایی دین از سیاست، همان چیزی است که دشمنان حاکمیت اسلام بر جوامع اسلامی، دهها سال است آن را مطرح کرده‌اند و امروز که حکومتی بر اساس دین مقدس اسلام در ایران پدید آمده و شوق روز افزون به تشکیل حکومت اسلامی همه‌ی جهان اسلام را فرا گرفته است، آن شعار را سراسیمه‌تر و خشن‌تر از همیشه مطرح می‌کنند، و هر جا مقدمات تحقق این هدف فراهم شده باشد، اگر بتوانند با خشونت و جدیتی تمام بر ضد آن وارد میدان می‌شوند. حاکمیت اسلام، متضمن مقابله با دخالت مستکبران در کشورهای اسلامی و نیز مستلزم کوتاه شدن دست وابستگان به این قدرتها و بندگان شیطان نفس و شیطان استکبار، از اداره‌ی این کشورهاست. پس طبیعی است که استکبار و وابستگانش و شیطانها و پیروانشان، از آن ناراضی و خشمگین باشند. و به همان اندازه باید مومنان به خدا و روز جزا و معتقدان راستین اسلام از آن استقبال و در راه آن مجاهدت کنند. اینک که از همه‌ی جای جهان، سعادت‌مندی توفیق آن یافته‌اند که ایام معلومات و حج خانه‌ی خدا را درک کنند این‌جانب با ابتهاج و تضرع از خداوند متعال می‌خواهم که حج آنان را مقبول و ماجور و آنان و همه‌ی امت اسلامی را از منافع آن برخوردار فرماید.

بیانات در دیدار کارگزاران حج / ۱۳۷۲/۰۱/۱۶

شرقی، غربی، سیاه، سفید و صاحبان زبانهای گوناگون که این‌جا جمع شده‌اند، چند روز عمل واحدی انجام می‌دهند: در یک نقطه عبادت می‌کنند، می‌خوانند و می‌نشینند. این کارها برای یک امر فرامی‌تابی و فراشخصیتی است. و الا ممکن بود این اعمال را هر کس در مسجد جامع شهر خودش هم انجام بدهد. چرا مردم را به یک نقطه‌ی خاص کشاندند؟ برای این‌که با هم باشند و با هم بودن را حس کنند و آن چیزی که فراتر از مجموعه‌های ملی است؛ یعنی مسلمان بودن و وحدت اسلامی را به اینها بفهمانند. آن، همان چیزی است که انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی، از روز اول تا به حال روی آن تاکید می‌کند و می‌گوید حج، برای آشنایی مسلمانان با یکدیگر، اتحاد و تأمین منافع مشترک مسلمانان و احتراز از دشمنان مشترک، یعنی «برائت از مشرکین» است. این‌جا چون مرکز اسلام است و لب روح و حقیقت اسلام، توحید است و خانه‌ی خدا، مرکز اقامه و مظهر و نماد و رمز توحید است، لذا شعار، شعار توحید است و برائت هم برائت از شرک است. این امر واضحی است. حالا می‌گویند: آقا! در کتاب مساله، کجا نوشته‌اند که برائت از مشرکین، جزو واجبات حج است؟ خوب؛ کجا نوشته‌اند که حفظ نظام اسلامی، از واجب واجبات است و اگر کسی این را منکر باشد، اسلام را نفهمیده است؟

پیام به کنگره‌ی عظیم حج / ۱۳۷۵/۰۲/۰۴

در متون شرع مقدس اسلام و در نص قرآن کریم، به هر دو جنبه‌ی حج تصریح شده و برای چشم‌های بینا و دل‌های با انصاف، جای تردید گذاشته نشده است. در کنار فرمان: «فادکروا الله کذکرکم آیاکم او اشد ذکرا»، دستور: «و اذان من الله و رسوله الی الناس یوم الحج الاکبر ان الله بری من المشرکین و رسوله» آمده، و هماهنگ با کریمه‌ی حکمت‌آمیز: «لن ینال الله لجومها و لادماوها و لکن یناله التقوی منکم کذالک سخرها لکم لتکبروا الله علی ما هداکم و بئرا للمحسنین» آهنگ امید بخش: لیشهدوا منافع لهم نازل گردیده است.

پیام به کنگره‌ی عظیم حج / ۱۳۷۶/۰۱/۲۱

برخلاف تبلیغات مغرضانه‌ی دشمنان، ملت ایران حج را جایگاه رفیعی برای رشد آگاهی امت اسلام می‌شمارد و از حضور خود به نفع همه‌ی جهان اسلام - و نه فقط منافع خود - بهره می‌طلبد. ملت ایران حامل تجربه‌ی گرانبه‌ای برای همه‌ی کشورهای اسلامی است. این ملت عظیم‌الشان توانسته است به برکت حاکمیت اسلام، در همه‌ی عرصه‌ها به موفقیت‌های بزرگ دست یابد؛ استقلال سیاسی و اقتصادی و فرهنگی خود را که در دوران طاغوت یکسره از دست رفته بود، به دست آورد و حفظ کند؛ عظمت و شوکت اسلام را در مواجهه با قضایای جهانی نشان دهد؛ از مرزهای خود در برابر تهاجم چندین ساله‌ی که با فکر و سلاح و پول دشمنان اسلام به راه افتاده بود، به‌طور کامل دفاع کند.

بیانات در دیدار کارگزاران حج / ۱۳۷۶/۱۲/۱۲

امروز بحمدالله در ذهن جامعه‌ی ما این معنا ثابت و جا افتاده است که حج در بین همه‌ی فرایض اسلامی، آن فریضه‌ی ممتازی است که هم جنبه‌ی الهی و معنوی و فردی آن وهم جنبه‌ی اجتماعی‌اش، از بقیه‌ی واجبات امتیاز دارد.

پیام به کنگره‌ی عظیم حج / ۱۳۷۷/۰۱/۱۲

مراسم حج در هر سال، یک حادثه‌ی بزرگ است که روایت اگر در آن ایام معلومات (۱)، مرکز اصلی فکر و توجه و اندیشه و احساس مردم در سراسر جهان اسلام باشد؛ و هرکس بسته به جایگاه روحی و فکری و سیاسی، به نوعی بدان بیندیشد و با آن بسر برد. و بدیهی است که بهره‌مندان از فیض حج، در مرکز این تکلیف و توقعت؛ و چون جسم و جان و اندیشه و تلاش آنان آمیخته به حج و برکات و آثار آن است، شایسته است که بیشترین بهره‌ی معنوی و روحی و فردی و اجتماعی را از آن به دست آورند، و ان‌شالله چنین خواهد بود.

اگرچه برکات حج، همه‌ی جنبه‌های حیات بشری را فرا می‌گیرد و این باران رحمت بی‌دریغ، از خلوت دل و اندیشه‌ی آدمی تا عرصه‌ی سیاست و اجتماع و قدرت ملی مسلمانان و تعاون میان ملتهای مسلمان را، بارور و سرزنده و برخوردار از شور زندگی می‌سازد، لیکن شاید بتوان گفت که کلید این همه، «معرفت» است؛ و نخستین هدیه‌ی حج به کسی که مایل است چشم خود را به حقایق بگشاید و از نیروی خداداده‌ی «فهم پدیده‌ها» بهره بگیرد، همان معرفت و شناخت منحصر بفردی است که عادتاً جز در حج، در اختیار خیل عظیم مسلمانان قرار نمی‌گیرد، و هیچ پدیده‌ی دینی دیگری نمی‌تواند مجموعه‌ی شناخت‌هایی را که در مراسم حج،

قابل وصول است، یکجا در اختیار امت اسلامی قرار دهد

بیانات در دیدار کارگزاران حج و مسئولان برگزارکننده مراسم دهه فجر / ۱۳۸۰/۱۱/۰۲

مسئله حج از این جهت یک مسأله حساس و مهم و با عظمت است که کمک می‌کند تا مردم بتوانند از این واجب عظیم الهی به معنای حقیقی کلمه استفاده کنند. از ظرفیت عظیمی که حج برای مردم دارد - که خدای متعال می‌فرماید: «لایشهدوا منافع لهم» آنها را برخوردار کنید. خدمت در این راه، حقیقتاً بارز است. اگر حج، به گونه‌ای که طبیعت این واجب اقتضا می‌کند، تحقق پیدا کند، بسیاری از مشکلات مسلمانان حل خواهد شد. حج، حامل معنویت و وحدت و آگاهی و معرفت است. اینها برای ملت‌های اسلامی چیز کمی نیست.

بیانات در دیدار کارگزاران حج و مسئولان برگزارکننده مراسم دهه فجر / ۱۳۸۰/۱۱/۰۲

حج می‌تواند دنیای اسلام را متوجه مسوولیت سنگین خود کند. حج می‌تواند این معرفت را به ملت‌های اسلامی بدهد که حضور در صحنه و داشتن موضع قاطع در این قضیه، با منافع خود آنها پیوستگی دارد. بعضی خیال می‌کنند حمایت از مردم فلسطین، خارج از منافع ملی کشورهاست. این اشتباه بسیار بزرگی است. وقتی یک ملت مسلمان به ملت‌های دیگر متکی نباشد و از طرف آنها حمایت نشود، این‌گونه راحت در معرض تجاوز دشمن قرار می‌گیرد. اگر دنیای اسلام متحد بود، یک ملت این‌طور مظلوم نمی‌شد. این قضیه ممکن است برای ملت‌های مسلمان دیگر هم پیش بیاید؛ کم‌این‌که دیدید در مواردی برای ملت‌ها پیش آمده است. همبستگی اسلامی، برای دشمنان جهان اسلام و دشمنان ملت‌های این منطقه و غارتگران بین‌المللی، کار را مشکل می‌کند و اجازه نمی‌دهد آنها طبق میل خود، هرطور خواستند و انتخاب کردند و مصلحت دیدند، به یک کشور و ملت اسلامی تعرض کنند. پس حمایت عمومی دنیای اسلام از ملت فلسطین، در حقیقت حمایت دنیای اسلام از یک یک کشورهای مسلمان است؛ این ضامن و حامل منفعت همه آنهاست؛ این چیز کمی نیست. حج، این معرفت و وحدت و عزم و تصمیم را به آنها می‌دهد. بنابراین مسأله حج و استفاده از همه ظرفیتهای این واجب عظیم الهی، برای بهبود حال مسلمین جهان و همه کشورهای اسلامی، بسیار مهم است. هرچه بتوان در این زمینه، کار و تلاش و خدمت کرد، بارز است.

بیانات در دیدار کارگزاران حج و مسئولان برگزارکننده مراسم دهه فجر / ۱۳۸۰/۱۱/۰۲

مسئله حج از این جهت یک مسأله حساس و مهم و با عظمت است که کمک می‌کند تا مردم بتوانند از این واجب عظیم الهی به معنای حقیقی کلمه استفاده کنند. از ظرفیت عظیمی که حج برای مردم دارد - که خدای متعال می‌فرماید: «لایشهدوا منافع لهم» (۱) - آنها را برخوردار کنید. خدمت در این راه، حقیقتاً بارز است. اگر حج، به گونه‌ای که طبیعت این واجب اقتضا می‌کند، تحقق پیدا کند، بسیاری از مشکلات مسلمانان حل خواهد شد. حج، حامل معنویت و وحدت و آگاهی و معرفت است. اینها برای ملت‌های اسلامی چیز کمی نیست.

پیام به کنگره عظیم حج / ۱۳۸۷/۰۹/۱۷

و بدینگونه است که کعبه شریف و مناسک حج، مایه قوام و قیام جوامع بشری و انباشته از سود و بهره برای انسانها است: «جعل الله الکعبه البیت الحرام قیاما للناس» و «لایشهدوا منافع لهم و یذکروا اسم الله فی ایام معلومات»

بیانات در دیدار کارگزاران و دست‌اندرکاران حج / ۱۳۸۸/۰۸/۰۲

امتیاز حج بر سایر واجبات و فرائض اسلامی، جهانی بودن آن است، بین المللی بودن آن است. این تضرعی که هر مسلمانی در دل خود به آن نیاز دارد که در مقابل پروردگار خضوع کند، خشوع کند، تضرع کند، این در حج یک جلوه عمومی و بین‌المللی پیدا میکند. همه مسلمانان با هم، با اختلاف لغاتشان، با اختلاف نژادهایشان، با اختلاف عاداتشان، آدابشان، آنجا که می‌رسند، همه خاشعند، همه متضرعند. این خیلی پدیده عجیبی است که ما به آن عادت کرده‌ایم و اهمیت و عظمت آن را درست متوجه نمی‌شویم. همه مسلمانان جمع بشوند، متوجه به یک مرکز، به یک نقطه، خاشع در مقابل این نقطه؛ با این چشم به حج نگاه کنیم؛ به عنوان یک فرصت. اگر به چشم فرصت نگاه کردیم، آن وقت دید ما باز خواهد شد، وظائف خودمان را بیشتر توجه خواهیم کرد. شما این فرصت را پیدا میکنید که در خانه‌ی خدا در کنار بقیه مسلمانان اظهار عبودیت کنید. این اولین نقطه‌ی این فرصت است. اگر این به چشم فرصت نگاه شود، آن وقت لازم‌هاش این است که انسان این را به هیچ قیمتی از دست ندهد. حیث است که انسان در مکه یا مدینه منوره، در مجاورت مرقد پیامبر اعظم (صلی الله علیه و اله و سلم) و مراقد ائمه‌ی هدی (سلام الله علیهم اجمعین) و مرقد بزرگان صحابه و شهدای احد و بقیه بزرگانی که در تاریخ مثل خورشید میدرخشند، باشد و به جای توجه و تذکر، به فکر دنیا باشد؛ آن هم دنیای حقیر، دنیای شخصی؛ این بازارگردی‌ها و سر زدن به این گوشه و آن گوشه برای کارهای کم‌ارزشی که در طول زندگی متأسفانه ما به آنها مشغولیم؛ در آن قطعه‌ی زمانی اکسیری که هر دقیقه‌اش، هر ساعتش آنقدر ارزش دارد و آنقدر فرصت است - هر مقالی از این مایع اینقدر عظمت دارد - این را ما صرف کنیم برای همین کارهای روزمره کم‌ارزشی که تو بازارهای شهر خودمان و در هر نقطه‌ای هم آن را انجام میدهم؛ یا بقیه سرگرمی‌های بیجا. این اولین نقطه است. در مکه و مدینه به فکر توشه گرفتن باشیم، به فکر افزودن بر سرمایه‌ی ایمان خود، معنویت خود، تذکر خود، خشوع خود در مقابل پروردگار باشیم. این اولین قدم است. یک جلوه‌ی دیگر از اغتنام این فرصت بزرگ، فرصت تماس با بدنه‌ی دنیای اسلام است. دنیا مردمند، نه سیاستمداران، نه فرماندهان زورگو، نه مستکبرین و متکبرین عالم. گاهی میشنوید؛ همین متکبرین محصول ذهن فاسد خودشان را نسبت میدهند به جامعه‌ی جهانی؛ جامعه‌ی جهانی اینجور میخوهد! جامعه‌ی جهانی یعنی میلیاردها توده‌ی مردم. جامعه‌ی اسلامی هم همین است. امت اسلامی یعنی این بدنه. امت اسلامی زید و عمروی نیستند که به هر وسیله‌ای بر بخشی از این بدنه‌ی عظیم تسلط پیدا کردند و حکمرانی میکنند. امت، این بدنه‌ی مردم است. برکات و خیرات در این بدنه‌ی عظیم است و اراده‌ی آنهاست که میتواند کوه‌ها را جابه‌جا کند؛ حرکت آنهاست که میتواند ارزشهای اسلامی را جهانگیر و همه‌گیر بکند. این در اختیار شماست. در حج هر سالی، انسان حاج با انبوه عظیمی از این بدنه‌ی با عظمت امت اسلامی و دنیای اسلام مواجه میشود. این را باید مغتنم شمرد. این فرصت است و باید مغتنم شمرد. چه جور اغتنام فرصت بکنیم؟ خوب، طرق مختلفی دارد. یکی از آسانترین طرق که همه میتوانند او را انجام بدهند، این است که ایرانی مسلمان که زیر لوای جمهوری اسلامی و حاکمیت اسلام دارد زندگی میکند، با رفتار خود، با حرکات خود، با منش خود، اسلام جمهوری اسلامی را معرفی کند؛ خود را معرفی کند؛ تاثیر تربیت اسلامی بر خود را نشان بدهد. این یکی از آسانترین راه‌هاست.

بیانات در دیدار کارگزاران حج / ۱۳۹۲/۰۶/۲۰

یک نقطه‌ی مهم و اساسی دیگر در حج، همان چیزی است که اشاره شد: تقویت معنویت در وجود خود ما، عزیزان من! ما در میدانهای جهاد در راه خدا در صورتی میتوانیم مقاومت کنیم که دلمان لیبال باشد از ایمان به خدا و سرشار از توکل به خدای متعال؛ بدون معنویت نمیشود حرکت کرد، بدون ایمان قوی نمیشود گردنه‌های دشوار را پیمود، بدون توکل به خدای متعال نمیشود چشم بر هیمنه‌ی ظاهری قدرتها بست و قدرت حقیقی را دید؛ توکل لازم است، ایمان لازم است، حسن‌ظن به وعده‌ی الهی لازم است؛ اینها در حج تأمین میشود. آنجا انسان می‌رود «لایشهدوا منافع لهم»؛ (۱) این منافع فقط منافع دنیوی نیست؛ منافع دنیوی است، منافع اخروی است، منافع معنوی است، منافع روحی است؛ این حج است.

بیانات در دیدار کارگزاران حج / ۱۳۹۲/۰۶/۲۰

یک نقطه‌ی مهم و اساسی دیگر در حج، همان چیزی است که اشاره شد: تقویت معنویت در وجود خود ما، عزیزان من! ما در میدانهای جهاد در راه خدا در صورتی میتوانیم مقاومت کنیم که دلمان لبالب باشد از ایمان به خدا و سرشار از توکل به خدای متعال؛ بدون معنویت نمیشود حرکت کرد، بدون ایمان قوی نمیشود کرده‌های دشوار را پیمود، بدون توکل به خدای متعال نمیشود چشم بر هیمنه‌ی ظاهری قدرتها بست و قدرت حقیقی را دید؛ توکل لازم است، ایمان لازم است، حسن‌ظن به وعده‌ی الهی لازم است؛ اینها در حج تامین میشود. آنجا انسان می‌رود «لایشهدوا منافع لهم»؛ این منافع فقط منافع دنیوی نیست؛ منافع دنیوی است، منافع اخروی است، منافع معنوی است، منافع روحی است؛ این حج است.

بیانات در دیدار مسئولان و دست‌اندرکاران حج / ۱۳۹۳/۰۶/۱۶

مسئله‌ی حج مسئله‌ی مهمی است؛ غیر از آنچه در باب معنویات حج و آثار سازنده‌ی حج وجود دارد، خود این سفر معنوی یک فرصتی است مثل بقیه‌ی فرصتهای بزرگ، یک ملت، هوشیاری خود را باید این‌جور اثبات کند که از فرصتها به نحو کامل استفاده کند و بهره‌مند شود. حج یک فرصت است. نظام اسلامی، جامعه‌ی اسلامی، مردم مسلمان باید این فرصت را مغتنم بشمرند، که برای اصلاح امور دینی و معنوی آنها، برای روشن کردن دل غافل همه‌ی ما، و توجه دادن بیشتر جامعه‌ی اسلامی به الطاف الهی از یک‌سو، و برای اصلاح بسیاری از امور مهمه‌ی امت اسلامی از سوی دیگر، این فرصت میتواند مورد استفاده قرار بگیرد. از معنویت حج باید استفاده کرد؛ جایگاه انس با خدای متعال، ذکر خدای متعال، احساس حضور در محضر الهی بیش از همیشه در مناسک حج فراهم است. در حرمین شریفین، در منی، در عرفات، در مشعر، در همین لیبیک‌گفتن‌ها، در احرام بستن، اینکه انسان احساس میکند که دارد به دعوت الهی لبیک می‌گوید و پاسخ میدهد، خود یک فرصت عظیمی است برای دل‌های آگاه و هوشیار که رابطه‌ی خودشان را با خدای متعال مستحکم‌تر کنند. دل‌های خودمان را با خدا آشنا‌تر کنیم؛ این یک فرصت بسیار مهمی است.

پیام به حجاج بیت‌الله الحرام / ۱۳۹۳/۰۷/۰۸

در فرصت مغتنم این مناسک پرمغز و بی‌نظیر، به‌جز تطهیر و تعمیر (۱) معنوی و روحی که برترین و ریشه‌ای‌ترین دستاورد حج است، توجه به مسائل جهان اسلام و نگاهی بلند و فراگیر به مهم‌ترین و اولویت‌دارترین موضوعات مرتبط با امت اسلامی، در صدر وظایف و آداب حج‌گزاران است.

بیانات در دیدار مسئولان و دست‌اندرکاران حج / ۱۳۹۳/۰۵/۳۱

حج دو رویه‌ی متفاوت و مکمل یکدیگر دارد: یک رویه‌ی فردی، یک رویه‌ی اجتماعی؛ هر دو را باید رعایت کرد و توجه داشت. رویه‌ی فردی حج متعلق به یکایک حجاج است؛ هر کدام از حجاج در این برهه‌ی از زمان -این برهه‌ی حج و عمره- خود را باید با خدای متعال مرتبط کند، استغفار کند، زاد و توشه برای شخص خود فراهم کند. در آیات کریمه‌ی مربوط به حج دارد «و تزودوا فان خیر الزاد التقوی»؛ (۱) توصیه شده است به تقوا؛ هر کدام از حجاج محترم که این نعمت بزرگ نصیب‌شان میشود، باید به‌فکر باشند که ظرف خودشان را پر کنند، کوله‌بار خودشان را پر کنند -وان استغفروا ربکم- (۲) استغفار کنند، انابه کنند، دعا کنند، از خدای متعال بخواهند، در مقابل خدای متعال تعهد کنند برای آینده‌ی خود و زندگی خود و فعالیت‌های خود؛ این کار فردی است.

در این رویه‌ی فردی حج، هر حاجی درواقع با این حرکت، با این سفر، باید خود را به خدا نزدیک‌تر کند، باید باطن خود را تطهیر کند، باید برای بقیه‌ی عمر توشه بگیرد؛ سرچشمه‌ی برکات و معنویات برای فرد، در این سفر است، در این اعمال است، در این ایام است؛ [حجاج] قدر باید بدانند. چیزهایی وجود دارد که فقط در این سفر قابل تحقق است برای فرد؛ مشاهده‌ی کعبه عبادت است، طواف دور کعبه عبادت است، نماز خواندن در مسجدالحرام عبادت است، زیارت قبر نبی مکرم عبادت است، عرفات عرصه‌ی مناجات با خدا است، مشعر عرصه‌ی توجه به پروردگار است، منا همین‌جور؛ از تک‌تک این اعمال، حاجی باید استفاده کند برای تطهیر باطن خود، برای علو درجات خود، برای ذخیره‌سازی خود در تمام طول عمر. این جنبه‌ی فردی حج است.

یک رویه‌ی دیگر، رویه‌ی اجتماعی است. حج مظهر وحدت اسلامی است، رنگ‌های مختلف، بوسته‌های مختلف، ملیتهای مختلف، شناسنامه‌های مختلف، مذاهب مختلف، سلیقه‌های مختلف همه در کنار هم و مثل هم. همه باهم طواف میکنند، باهم سعی میکنند، باهم در عرفات و مشعر وقوف میکنند؛ این وحدت خیلی چیز مهمی است. همدلی اسلامی، مظهر واقعی همدلی و هم‌زبانی در حج است؛ نه فقط برای ملت ایران، بلکه برای همه‌ی مسلمانان جهان؛ برای امت اسلامی. لعنت خدا بر آن کسانی که سعی کردند حقیقت امت اسلامی را، اهمیت امت اسلامی را از ذهنها دور کنند؛ مسلمانان را به اصناف گوناگون، به انگیزه‌های گوناگون تقسیم کنند؛ ملیتها را در مقابل عظمت امت اسلامی بزرگ کنند؛ ملت را از هم جدا کنند؛ درحالی‌که امت اسلامی مهم است؛ عظمت متعلق به امت اسلامی است؛ خدای متعال رحمتش را بر امت اسلامی نازل میکند؛ حج مظهر تشکیل امت اسلامی است، مشتی نمونه‌ی خروار. من کل فج عمیق؛ (۳) از همه‌جا و از راه‌های دور، مسلمانان جمع میشوند در کنار هم و چه فرصت بزرگی که با هم حرف بزنند، با هم همدلی کنند، دردهای یکدیگر را بشنوند، اظهار همدردی با یکدیگر بکنند؛ این دیگر کجا پیش می‌آید جز در حج؟ یکی از جنبه‌های اجتماعی حج مسئله‌ی اتحاد است.

بیانات در دیدار کارگزاران حج / ۱۳۹۴/۰۵/۰۸

حج، یک فریضه‌ی بسیار مهمی است؛ شاید ما در بین فرایض مهم اسلامی، مثل حج فریضه‌ای دیگر نداریم. اولاً در این فریضه‌ی بزرگ و وسیع، ظرفیتهای معنوی بسیاری وجود دارد که کسانی که دنبال ارتباط معنوی با حضرت حق (جل و علا) هستند، دنبال معنویت و روحانیت و مانند اینها هستند، میتوانند در گوشه‌وکنار این واجب و این فریضه‌ی بزرگ، امکانات فراوانی و ظرفیت عجیبی را پیدا کنند. از نماز و طواف و وقوف و سعی و خود احرام، و از قطعه‌قطعه‌ی این واجب بزرگ و مرکب از اجزای گوناگون، معنویت میتراود، معنویت میبارد. اگر قدر بدانیم، اگر دنبال معنویت باشیم، ظرفیت حج از همه‌ی واجبات دیگر بیشتر است. این یک طرف قضیه. درعین‌حال یک ظرفیت بی‌نظیر اجتماعی هم در حج وجود دارد؛ ببینید، این از خواص فرایض اسلامی است. اسلام این‌همه بر روی معنویت تکیه میکند، اما معنویت اسلامی به معنای انزوا و رهبانیت و گوشه‌گیری و جدایی و دوری از مردم نیست؛ همان واجب و فریضه‌ای که بیشترین ظرفیت معنویت را دارا است، همان واجب و فریضه بیشترین ظرفیت حضور اجتماعی را هم دارا است.

حج، مظهر حضور عظمت امت اسلامی است، حج مظهر وحدت است، حج مظهر یکپارچگی است؛ حج مظهر قدرت امت اسلامی است. بزرگ‌ترین اجتماع امت در هر سال، بی‌وقفه، با اوضاع و احوال مشخص، در یک نقطه‌ی معین انجام می‌گیرد؛ یعنی امت اسلامی به‌وسیله‌ی حج، عرض‌اندام میکند؛ خود را نشان میدهد. علاوه‌ی بر این که جنبه‌ی خارجی قضیه است، یک جنبه‌ی درونی هم دارد؛ ملت‌های مسلمان در حج باهم آشنا میشوند، انس پیدا میکنند، زبان هم را می‌فهمند - منظور از زبان، لغت نیست، منظور فرهنگ حاکم بر ذهنیات یکدیگر است - با آن آشنا میشوند، به هم نزدیک میشوند، شبهه‌ها برطرف میشود، دشمنی‌ها کم‌رنگ میشود و بتدریج برطرف میشود، دل‌ها به هم نزدیک میشود، دست‌ها به کمک هم می‌آیند، کشورها میتوانند به هم کمک کنند، ملت‌ها میتوانند به هم کمک کنند؛ این حج است. حالا در مقام عمل، آنهایی که متصدی هستند یا مباشر هستند، چقدر کمک میکنند یا اجازه میدهند که حج این‌جور برگزار بشود؛ آن بحث دیگری است، اما حج این است؛ یک ظرفیت بی‌نظیر معنوی، در کنار یک ظرفیت بی‌نظیر اجتماعی و جایی برای ابراز عقیده و بیان موضع امت اسلامی.

پیام به حجاج بیت‌الله الحرام / ۱۳۹۴/۰۶/۰۹

حج، عبادتی پر رازورم، و بیت شریف، جایگاهی سرشار از برکات الهی و مظهر آیات و بینات حضرت حق متعال است. حج میتواند بنده‌ی مومن و اهل خشوع و تدبیر

را به مقامات معنوی نائل سازد و از او انسانی والا و نورانی بسازد؛ همچنان‌که می‌تواند از او عنصری با بصیرت و شجاع و اهل اقدام و مجاهدت پدید آورد. هر دو سوی معنوی و سیاسی و فردی و اجتماعی در این فریضه بی‌نظیر، بسی برجسته و نمایان است و جامعه‌ی مسلمانان، امروز به هر دو جنبه بسی نیازمند. از سویی، جادوی مادی‌گرایی، با بهره‌گیری از ابزارهای پیشرفته، در حال اغواگری و تباه‌سازی است، و از سویی سیاست‌های نظام سلطه در کار فتنه‌انگیزی و آتش‌افروزی میان مسلمانان و تبدیل کشورهای اسلامی به دوزخ نامنی و اختلاف است. حج می‌تواند داروی شفابخش این هر دو ابتلاک عظیم امت اسلامی باشد؛ هم دلها را از زنگارها پاک و به نور تقوا و معرفت منور سازد، و هم چشمها را بر روی واقعیتهای تلخ دنیای اسلام باز کند و عزمها را برای مقابله با آن راسخ و گامها را استوار و دستها و ذهنها را آماده‌به‌کار نماید.

دیدار مسئولان و دست‌اندرکاران حج با رهبر انقلاب / ۱۳۹۶/۰۷/۱۱

ایشان با اشاره به وجود یک جبهه‌ی بسیار خطرناک و فعال و مجهز به انواع وسائل و امکانات تبلیغاتی در مقابل جمهوری اسلامی، گفتند: نظام اسلامی ظرفیت و توان فراوانی برای ایستادگی و تهاجم علیه این جبهه دارد و فرصت حج، بهترین منبر تبلیغی برای ارتباط گرفتن با مردم دنیا و خنثی کردن تبلیغات طرف مقابل است.

پیام به حجاج بیت‌الله الحرام / ۱۳۹۷/۰۵/۲۹

نکته‌ی مهمی که هر انسان اندیشه‌ورز را کنجکاو و حساس میکند، تعیین یک میعادگاه دائمی برای همه‌ی مردم و همه‌ی نسلها و در همه‌ی سالها، در یک نقطه‌ی معین و در یک محدوده‌ی زمانی واحد است. این وحدت زمان و مکان، یکی از رازهای اصلی فریضه‌ی حج است. بی‌شک یکی از برترین مصداقها برای «لپشهدوا منافع لهم» (۱) همین دیدار سالیانه‌ی آحاد امت اسلامی در کنار خانه‌ی خدا است. این، رمز وحدت اسلامی و نماد امت‌سازی اسلام است که باید در زیر سایه‌ی بیت‌الله قرار داشته باشد. خانه‌ی خدا متعلق به همگان است؛ سوا العاکف فیه و الباد. (۲)

پیام به حجاج بیت‌الله الحرام / ۱۳۹۷/۰۵/۲۹

نکته‌ی مهمی که هر انسان اندیشه‌ورز را کنجکاو و حساس میکند، تعیین یک میعادگاه دائمی برای همه‌ی مردم و همه‌ی نسلها و در همه‌ی سالها، در یک نقطه‌ی معین و در یک محدوده‌ی زمانی واحد است. این وحدت زمان و مکان، یکی از رازهای اصلی فریضه‌ی حج است. بی‌شک یکی از برترین مصداقها برای «لپشهدوا منافع لهم» همین دیدار سالیانه‌ی آحاد امت اسلامی در کنار خانه‌ی خدا است. این، رمز وحدت اسلامی و نماد امت‌سازی اسلام است که باید در زیر سایه‌ی بیت‌الله قرار داشته باشد. خانه‌ی خدا متعلق به همگان است؛ سوا العاکف فیه و الباد. (۲)

پیام به حجاج بیت‌الله الحرام / ۱۳۹۸/۰۵/۱۹

تبادل دانسته‌ها و داشته‌ها میان مردم کشورهای و مناطق دور از هم، و تعمیم آگاهی‌ها و تجربه‌ها، و خبرگیری از وضع و حال یکدیگر، و زدودن بدفهمی‌ها و نزدیک کردن دلها و انباشتن توانها برای مقابله با دشمنان مشترک، دستاورد حیاتی و بسی بزرگ حج است که با صدها گردهمایی مرسوم و معمول نمیتوان آن را به دست آورد.

آئین برائت که به معنی بی‌زاری از همه‌ی بی‌رحمی‌ها و ستمها و زشتی‌ها و فسادهای طواغیت هر زمان و ایستادگی در برابر زورگویی و باج‌گیری مستکبران دورانها است، یکی از برکات بزرگ حج و فرصتی برای ملت‌های مظلوم مسلمان است. امروز برائت از جبهه‌ی شرک و کفر مستکبران و در راس آن آمریکا، به معنی برائت از مظلوم‌کشی و جنگ‌افروزی است؛ به معنی محکوم کردن کانونهای تروریسم از قبیل داعش و بلک‌واتر آمریکایی است؛ به معنی نهیب امت اسلامی بر سر رژیم کودک‌کش صهیونیست و پشتیبانان و کمک‌کنندگان آن است؛ به معنی محکومیت جنگ‌افروزی‌های آمریکا و دستیارانش در منطقه‌ی حساس غرب آسیا و شمال آفریقا است که رنج و مرارت ملتها را به نهایت رسانده و هر روزه مصیبت‌های سنگینی بر آنان وارد کرده است؛ به معنی بی‌زاری از نژادپرستی و تبعیض بر اساس جغرافیا و نژاد و رنگ پوست است؛ به معنی بی‌زاری از رفتار استکباری و خباثت‌آمیز قدرتهای متجاوز و فتنه‌انگیز در برابر رفتار شرافتمندانه و نجیبانه و عادلانه‌ای است که اسلام، همه را به آن دعوت میکند.

اینها اندکی از برکات حج ابراهیمی است که اسلام ناب، ما را به آن فراخوانده است؛ و این، نماد مجسم بخش مهمی از آرمانهای جامعه‌ی اسلامی است که هر سال به وسیله‌ی آحاد مردم مسلمان، به کارگردانی حج، نمایشی عظیم و پررمزوم پدید می‌آورد و با زبانی گویا، همه را به تلاش برای ایجاد چنین جامعه‌ای فرا میخواند.

